

Fra boka "Grunnleggende sjelesorg"
av Gunnar Elstad.
Lunde Forlag 2000.

Når vi tviler, men ønsker å tro.

Tvil kan brukes som et påskudd for ikke å tro på Gud, eller i alle fall holde ham på en behagelig avstand. De som tviler på denne måten, har som regel ikke noe ønske om å tro. Forkynnelse og sjelesorg betegner ofte denne holdningen som "vantro".

I dette kapitlet skal vi begrense oss til å si litt om hvordan vi kan hjelpe mennesker som ønsker å tro, og som derfor opplever tvilen som et problem.

Alle kristne kan oppleve tvilsperioder. Noen opplever både dyp og langvarig tvil. Tvilen får oss til å lure på om vi har levd på en livsløgn. "Det er som om jeg plutselig er blitt foreldreløs," var det en som sa.

Som om tvilen ikke er vond nok i seg selv, kommer andre ting i tillegg. En som er heltidsansatt i kristent arbeid, kan begynne å tenke på at dersom tvilen seirer til slutt, kan det bli vanskelig, for ikke å si umulig, å fortsette i arbeidet. Så er det ikke sikkert at en vil trives blant kristne når en selv ikke lenger deler deres tro. Det er altså fare for at en må skifte både jobb og miljø.

Slike tanker må vi ofte bære for oss selv fordi vi ikke er trygge på hvordan fellesskapet vil reagere dersom det ble kjent at vi tviler.

- * Kanskje noen vil avskrive oss som kristne og ikke lenger regne oss som pålitelige medarbeidere?
- * Kanskje noen er så redd tvilende tanker at de bare trekker seg unna - av frykt for å bli "smittet".
- * Kanskje noen sier "Sånn har jeg også hatt det en gang" og begynne å gi råd? Det er bare det at vi har bry med å tro at noen har hatt det akkurat på samme måte, og vi har allerede fått mer enn nok ubrukbare råd.
- * Kanskje møter vi noen som ser tvil som synd i seg selv eller regner med at tvilen alltid skyldes uoppgjort synd?
- * Eller kanskje vil de vi henvender oss til bare glatte over og snakke om noe annet? Da har vi i alle fall ikke følelsen av å bli tatt alvorlig.

Sjelesørgere må ikke møte tvilende mennesker med noen av disse holdningene. De må også ta seg i vare så de ikke gir lettvint sjelesorg. Er det noe vi er allergiske for når vi sliter med tvil, er det lettvint sjelesorg. Det er enda verre enn ingen sjelesorg.

Den som tviler trenger ofte mye tid og mange samtaler til å sette navn på tanker og opplevelser som har vært med på å skape tvilen. Ofte er det også fruktbart å sette navn på det som har medvirket til at vedkommende tross alt søker hjelp for å komme ut av tvilen. Først når tvilen er kartlagt, er det tid for å ta fram Guds ord.

Før vi går nærmere inn på det vi kaller "intellektuell tvil" og "følelsesmessig tvil", er det et par andre viktige grunner til tvil vi må komme innom.

For det første: Det er **slitsomt å oppleve seg i mindretall.**

Media kommer med stadig kritikk og stadige angrep på kirke og kristendom. Ikke-troende venner og arbeidskamerater gir

oss stadige signaler om at de hadde likt oss bedre dersom vi hadde andre meninger. Til og med i kristne sammenhenger kan viktige sider av troen bli angrepet.

Det er slitsomt å være i mindretall, og det er fristende å forandre eller gi avkall på troen slik at vi blir slik vi har en følelse av at det forventes av oss.

Det neste er at **livsførselen vår virker inn på troen.**

Enten er det troen som preger livet vårt, eller som preger troen. Det siste skjer oftere enn vi liker å innrømme. "Den som vil gjøre hans vilje, skal kjenne om læren er av Gud eller om jeg har den fra meg selv", sa Jesus (Joh 7,17). Da er det nærliggende å tro at det motsatte også er tilfelle: Den som ikke lever etter Guds vilje, vil heller ikke erfare at læren er av Gud.

Og vi ser det stadig. En som sier at han har blitt en kristen, men ikke viser det i endret livsførsel, har en stor sjanse til å falle fra og gi opp troen.

INTELLEKTUELL TVIL kan oppstå på mange forskjellige måter. Noen ganger kommer den som lyn fra klar himmel, uten noen påviselig årsak. Andre ganger kommer den fordi vi har lest, hørt eller opplevd noe som vi har funnet svært overbevisende, samtidig som det har vært i strid med det vi har trodd.

Noen ganger kan vi uttrykke det slik: Barnetroen holdt ikke. "Barnetro" er i denne sammenhengen betegnelse for en enkel, ureflektert tro, en tro som bygger på et forholdsvis lite utvalg av Bibelske sannheter.

En barnetro som er enkel på denne måten, er imidlertid ikke noe ideal. Livet er nemlig ikke enkelt. Livet er uhyre komplisert. Etter hvert som vi blir voksne, blir kjent med alle problemene i verden og opplever flere og flere personlige kriser, får vi behov for mer detaljert bibelsk undervisning. Paulus sier faktisk at kristne skal være voksne i forstand (1 Kor 13,11 og 14,20).

Salmistene, Jeremia, Job og Forkynneren opplevde at livet var vanskelig og uoversiktlig. De har skrevet tankevekkende om det. Vi trenger disse skriftene for vår egen del og når vi skal veilede mennesker som opplever radikal tvil. Det er et tegn på åndelig latskap når kristne synes at disse skriftene er så vanskelige at de ikke gidder lese dem.

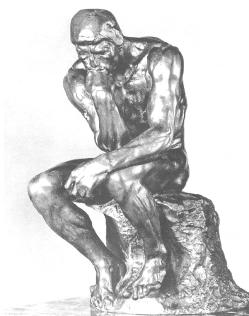
Tvilen kommer når vi opplever at det kartet vi til nå har gått etter ikke stemmer med terrenget. Sjelesorgen har for ofte og for ensidig prøvd å overbevise den tvilende om at det da er noe galt med terrenget. Det kan selvsagt være tilfellet. Både vitenskapen, filosofien og statistikken kan ta feil. Men like ofte, kan hende enda oftere, skulle sjelesorgen ha hjulpet tvileren til å se at han eller hun har et galt kart, eller et kart som er så forenklet eller i så liten målestokk at det er ubrukbart.

En som tviler trenger altså enten hjelp til å se at de som angriper Bibelen tar feil, eller at Bibelen gir en bedre beskrivelse av virkeligheten enn tvileren til nå har trodd. Da har en bruk for en sjelesørgere som har de nødvendige kunnskaper.

Vi mener ikke at det alltid finnes svar på det tvilende menneske kan spørre om. Bibelen gir ikke svar på alle spørsmål. Der Bibelen ikke gir svar, må ikke sjelesorgen gjøre det heller. Vi kan leve med spørsmål vi ikke har svar på. Vi kan ikke leve med svar vi ikke kan stole på.

Noen tviler fordi de har oppdaget spenninger og motsigelser i Bibelen. Noen ganger er det ikke mulig å benekte at slike spenninger foreligger. Sjelesørgere oppgave er da å innrømme at han eller hun ser spenningene, men har valgt å leve med dem - og tror at andre også kan leve med dem. Her settes sjelesørgere ærlighet på prøve.

Sjelesorgen skal ikke oppmuntre til å stenge tvilende tanker ute. Har vi først fått slike tanker, har vi ingen mulighet for å stenge dem helt ute. Da må vi snarere stenge dem inne - i underbevisstheten (fortrengning). I første omgang kan det virke greit nok. Men det er som å kaste rot inn i et mørkt kott. Rotet er der selv om vi ikke ser det, og etter hvert som vi hiver inn nye ting, øker mengden av rot. Så en dag når vi åpner døra for å hive

inn nok en farlig tanke, er kottet blitt så fullt at alt det som er i skapet, raser ut før vi får dyttet inn noe mer. Da blir det kaos - og litt av et oppryddingsarbeid.

Tvilende tanker skal ikke fortrenses. Sjelesorgen skal gi støtte til å arbeide seg igjennom dem etter hvert som de dukker opp, og til å arbeide med dem til de ikke virker farlige lenger. Stikker tvilen dypt, trenger en mye tid og mange samtaler.

Sjelesørgere som selv har fortrenget tvilende tanker i stedet for å arbeide seg igjennom dem, kan ikke gi en slik støtte. Det er med tvil som med depresjoner, begge deler er til en viss grad "smittsomt". Sjelesørgeren blir fort dratt med inn i tvilerens verden. Dersom sjelesørgeren aldri har vært der før, blir han eller hun lett skremt eller forvirret - og trekker seg.

Usikre sjelesørgere kan ha en tendens til på en eller annen måte å legge press på den tvilende for å få vedkommende til å tro igjen. Det er helt misforstått. Det er ikke sjelesørgeren som skal skape tro. Den saken kan overlates til Guds ord. Og om ikke sjelesørgeren klarer å forsvare Gud, er heller ikke det noen ulykke. Gud kan forsvare seg selv.

Det finnes mange eksempler på at enkel forkynnelse og enkeltvers fra Bibelen har fått tvilere til å tro og ateister til å bli kristne. Men det finnes minst like mange eksempler på at slikt heller har virket mot sin hensikt så lenge den som tviler ikke har fått annen hjelp i tillegg.

Vi kan si at jo mer omfattende og dyp tvilen er, jo mer var-som må sjelesørgeren være med å prøve å "forkynne til tro" - i alle fall på et tidlig stadium av samtalen. Mange av dem som kommer til sjelesorg har hørt ganske mye forkynnelse. Noen har allerede fått en del enkeltvers. Kanskje har noen også blitt skuffet fordi dette ikke gav dem den hjelpen de ble forespeilet.

Sjelesørgeren må heller på en varsom måte prøve å blåse ild i de gnistene av tro som tross alt ofte finnes hos dem som tviler.

FØLELSESMESSIG TVIL . For det første begynner vi fort å tvile når vi har blitt skuffet over andre kristne. Kanskje har vi opplevd svikt hos mennesker vi har hatt tillit til. Vi kan ha blitt frosset ut av det kristne fellesskapet. Vi kan ha opplevd en autoritær og samtidig ukjærlig kristendomsform. Vi kan ha opplevd krangel og strid de kristne imellom.

Jo sterkere vi har følt oss knyttet til de menneskene vi er blitt skuffet over, jo sterkere rammer tvilen. Unge, idealistiske mennesker rammes kanskje særlig lett.

Det er ingen grunn til å bagatellisere denne tvilen. Bibelen sier klart ifra om at de som lever i strid med det de lærer, blir årsak til at Guds navn blir spottet (Rom 2,17-24). En som lever rett, fører derimot andre mennesker til tro (1 Pet 2,11-12).

Sjelesorgen må ikke rykke ut med noe forsvar for det miljøet eller de enkeltpersonene som har skapt tvil hos den som søker hjelp. Den som er blitt skuffet, kan ha god grunn for det. Sjelesørgeren skal heller lytte mens vedkommende øser ut sitt hjerte. En sjelesørger som viser forståelse og innlevelse, kan gjøre noe av det andre har ødelagt, godt igjen.

For det andre kommer tvilen når vi opplever følelsesmessige kriser. Det er ikke så vanskelig å tro at Gud er god så lenge livet og verden går sin vante gang. Det blir betydelig vanskeligere når vi opplever sykdom og død i vår nærmeste familie, når tragiske ulykker rammer våre venner og når det virkelig går opp for oss hvor mye nød og elendighet det er i verden. Barn som har bedt om at mor eller far måtte bli friske og opplever at de i stedet blir sykere og dør, kan få en dyp tvil. Kristne som jobber på en kreftavdeling eller blir vitne til en katastrofe, kan også oppleve at troen får et skudd for baugen.

En som er plaget av denne formen for tvil, blir neppe hjulpet av gode argumenter eller av å få høre at "Det er vel en mening med det". Da er det bedre å oppmuntre til å gå til Gud og fortelle ham om det som er vondt, si fra til ham om at en ikke kan begripe at han kan tillate det som har skjedd og at en kanskje er sint eller skuffet over ham. Det var det salmistene gjorde.

Det var det Job og Jeremia gjorde. Og Gud gav hjelp. Generelt kan vi si at den tvilen en kommer til Gud med, er den minst farlige tvilen.

BIBELN SIER NOE OM TVIL. Vi har allerede nevnt salmistene, Job, Jeremia og Forkynneren. Nå ser det riktignok ut til at det ikke falt noen av dem inn å tvile på Guds eksistens. En gjorde ikke det på den tiden; ateismen er en forholdsvis ny oppfinnelse. Nei, en tvilte ikke på Guds eksistens, men på om Gud var den han gav seg ut for å være. Var han så god, rettferdig og kjærlig som tradisjonen ville ha det til? Og en slik tvil kan være like vond som den tvilen som går på Guds eksistens. Om livet er vanskelig fordi det ikke finnes noen Gud eller fordi Gud er uregnelig og inkonsekvent, kan komme ut på ett. Det ene er like meningsløst som det andre. Felles for de gammeltestamentlige vitner og oss som lever i dag er at i tvilsperioder føler vi at det kartet vi har fått utlevert ikke stemmer med terrenget.

Alle disse personene kunne snakke befriende åpent om tvilen, så åpent at vi i våre miljøer synes at det grenser til det upassende å tale slik. De gjorde ikke noe forsøk på å glatte over. De sa ikke "Det er nok en mening med det" så snart de hadde opplevd noe trist eller vanskelig. De satte i grunnen ord på mye av det vi føler. De er forbilder på den måten at når de snakket til Gud, så gjorde de seg ikke frommere enn de var. De våget å kjempe med Gud, kanskje fordi de visste at han var sterk nok til å forsvare seg selv. Det er nettopp fordi de har kamperfaring at de kan være til hjelp for oss. Sjelesørgerens oppgave er å hjelpe vår tids tvilere til å våge seg inn i den samme kampen.